

ELLENKULTÚRA VAGY ELLENZÉKI KULTÚRA?

SZABADOS ÁDÁM

Gyakran hallom azt a véleményt, hogy a valódi kereszténység szükségszerűen ellenzéki alapállást jelent. Szerintem ez félreértés. Bár én is sokszor leírtam már, hogy Jézus hiteles követése ellenkultúra, szeretnék most különbséget tenni az *ellenzékiiség* és az *ellenkultúra* fogalma között. A céloom ezzel a különbségtétellel nem az, hogy a hívők jelenlegi politikai orientációját bármilyen irányba befolyásoljam, sőt, még csak a keresztények politikai állásfoglalásának elvi alapjaival sem akarok most foglalkozni. Két hozzáállásról lesz szó, amelyek a látszat ellenére nagyon különböznek egymástól.

Az ellenzéki alapállás lényege az, hogy önmagamat a fennálló hatalommal (legyen az politikai, munkahelyi, egyházi vagy szülői) *szemben* határozom meg, és arra törekszem, hogy a hatalom hibái lelepleződjenek, hiteltelensége nyilvánvalóvá váljon, törekvései megghiúsuljanak. Az ellenzéki alapállás nem tiszteli a hatalmat, hanem támadja, megkérdőjelezi, és ahol tud, betart neki. Van, persze konstruktív ellenzékiiség is (legalábbis hallottam már ilyenről), amely úgy számoltatja el a hatalmat, hogy közben minden jó ügyet, amelyért küzd, támogat, de ez a szerepértelmezés is a hatalommal való viszony által határozza meg magát. Az ellenzéki alapállás szükséges lehet olyan közegben, ahol a bizalmatlanság elve és az ellensúlyok a bűn jelenléte miatt és a hatalom ellenőrzése céljából elengedhetetlenek. Francis Fukuyama rengeteget írt arról, hogy az együttműködésre és bizalomra alapozó rendszerek jóval sikeresebbek, mint azok, amelyek a bizalmatlanságra épülnek, de készséggel elismerem, hogy ahol az emberek közötti bizalom megtört, és nincs belső erkölcsi erő, amely külső kényszer nélkül is hatna, szükség van a hatalom valamiféle ellenzéki kontrolljára.

Az ellenkultúra egészen más. Az ellenkultúra nem a hatalommal szemben - a hatalom ellenpólusaként - határozza meg magát, hanem éppen a hatalomtól *független* önazonossága emeli őt a hatalom által integrálható valóságon kívüli térbe. Az ellenkultúra a hatalom felett áll, de nem lehet belehelyezni a hatalmi stuktúrák világába, melytől mindenestül idegen. Nem akarja a hatalmat ellenőrizni, kiiktatni, nem nézi le, és nem célja, hogy a helyébe lépjen. Az ellenkultúra ugyanannyira szabad a hatalomtól, mint amennyire szabad a hatalom szogálatára is. Azért ellenkultúra, mert nem része a fennálló rendnek, és mivel nem része, el is különülhet tőle, be is lakhatja egy időre, bírálhatja is, de akár segítheti és virágzóbbá is teheti. Az ellenkultúra a hatalom számára jóval kevésbé megfogható, mint az ellenzékiiség, hiszen míg az ellenzéki identitást a hatalomhoz való viszony határozza meg, az ellenkultúra önazonossága a hatalomtól független forrásból ered. Az ellenkultúra gyökeresebb elkülönülés a fennálló rendtől, mint az ellenzéki alapállás. Ez még akkor is így van, ha az ellenzéki éppen a a hatalom

eltávolításán dolgozik, az ellenkultúra viszont – belső parancsra – a hatalom engedelmes szolgájaként mutatkozik.

A kereszténység ellenkultúra, nem ellenzéki kultúra. Önazonossága nem a mindenkori hatalomhoz igazodik, hanem Jézus Krisztushoz, aki tegnap, ma és mindörökké ugyanaz. A keresztények nem azt a feladatot kapták a Mestertől, hogy bírálják és gáncsolják a fennálló rendet, hanem azt, hogy éljenek hiteles követőkként, és semmilyen igazodási pontot ne fogadjanak el rajta kívül. Jézus követői tudják tisztelni a hatalmat, mert Isten ügynökének tekintik (Róm 13,1-7), engedelmeskednek is neki, mert Jézus erre kéri őket, de létükkel aláássák és tagadják a jelenlegi világrend alapjait, mert minden reménységüket az eljövendő világba, az Isten uralmába helyezik.

Hogy milyen is Jézus követőinek ellenkultúrája, azt egy korai keresztény irat így fogalmazza meg: „A keresztényeket sem területi, sem nyelvi szempontból, még faji szempontból sem lehet megkülönböztetni a többi embertől. Sehol nincsenek olyan városok, melyekben mint sajátjukban laknának, nincs külön nyelvük sem, melyet beszélnének, nincs sajátos, rájuk jellemző életmódjuk... Görög és barbár városokban egyformán laknak, kinek mi jutott osztályrészül étkezés és öltözködés tekintetében alkalmazkodnak azon vidék szokásaihoz, s az élet egyéb területén mutatkozik a közösségi életük alkotmánya különösnek és elismerten meglepőnek. Saját hazájukban laknak, de mégis jövevényekként; mindenben részt vesznek polgárokként, de mindent elviselnek, mint idegenek; bárhol, idegenben is otthon vannak, de minden haza idegen számukra. Mint mindenki más, házasodnak, gyermeket nemzenek, de a magzatot nem hajtják el. Közös az asztal, melyhez letelepednek, de nem közös az ágy. Testben vannak ugyan, de nem a test szerint élnek. A földön időznek, de a mennyben van polgárságuk. Engedelmeskednek a meghatározott törvényeknek, de életükkel felülmúlják a törvényeket. Mindenkit szeretnek, mindenki üldözi őket. Félreismerik őket, elítélik őket; halálra adják őket, de életre támadnak. Szegények, és sokakat gazdagítanak; mindenben szűkölködnek, és mindenben bővülködnek. Gyalázzák őket, és a gyalázatban megdicsőülnek; káromolják őket, és megigazulnak. Szidják őket, és ők áldást mondanak. Megalázzák őket, és ők tiszteletet tanúsítanak. Jótevők, akiket gonosztevőkként büntetnek; amikor megkínózzák őket, örvendenek, mint akik életre támadtak. A zsidók küzdenek ellenük, mint idegenek ellen, a görögök üldözik őket; de akik gyűlölik őket, nem tudják megmondani gyűlöletük okát. Egészen egyszerűen: ami a testben a lélek, azok a keresztények a világban.” (*Levél Diognétoszhoz, Ókeresztény írók 3, 371-2*)

Ez nem ellenzéki kultúra. Ez ellenkultúra.